

Julkilausuma

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PL 36, 00521 HELSINKI
kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi

Ympäristöministeriö
PL 35, 00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@ym.fi

Helsinki-Malmin lentoasema on suojeltava kokonaisuutena siten, että se mahdollistaa lentotoiminnan jatkumisen tulevaisuudessakin.

Ympäristöministeriö palautti 5.4.2019 Malmin lentoaseman suojelua koskevan päätöksen Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle uudelleen käsiteltäväksi nimenomaisella tavoitteella, että päätöksessä tulisi ilmaista riittävästi, miten lakia rakennusperinnön suojelemisesta on sovellettu (jatkossa rakennusperintölaki) (LÄHDE: YM Tiedote 5.4.2019 ja YM päätös 5.4.2019 VN/3979/2018).

Allekirjoittaneet pitävät Malmin lentoaseman suojelua koskevan Uudenmaan ELY -keskuksen päätöksen uudelleen valmistelua tarpeellisena ja haluavat tuoda esiin seuraavat näkökohdat.

Malmin lentoaseman kokonaisvaltainen suojelutavoite edellyttää toteutuakseen rakennusperintölain mukaista päätöstä

Malmin lentoaseman kohdalla rakennusperintölain 1§:ssä ilmaistut tavoitteet ovat välttämättömiä:

- tavoitteena on turvata Malmin lentoaseman rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus,
- tavoitteena on vaalia sen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä.

Malmin lentoaseman suojeluun on sovellettava rakennusperintölakia

Allekirjoittaneiden näkemyksen mukaan rakennusperintölakia on sovellettava Malmin lentoaseman kokonaisuuden suojeluun, koska (Rakennusperintölaki 2§, erityisesti 3 mom):

Malmin lentoasema on valtakunnallisesti ja kansainvälisesti arvokas. Se on todettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi

rakennuksineen ja kiitoratoineen (RKY-kohde 2009). DOCOMOMOn (International Committee for Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of Modern Movement) Suomen osasto on nimennyt sen kohdeluettelossaan yhdeksi maamme arvokkaimmista kohteista (Malmin lentoasema oli mukana ensimmäisessä, vuoden 2002 luettelossa ja se on edelleen mukana uusimmassa, toisessa luettelossa vuodelta 2017). Malmin lentoasema on herättänyt laajalti myös kansainvälistä huomiota. Europa Nostra on 2016 nimennyt sen yhdeksi Euroopan seitsemästä uhanalaisimmasta kulttuuriperintökohteesta. Malmin lentoaseman ainutlaatuisuus ja kansainvälinen merkitys nousee esiin mm. Susanna Santalan väitöskirjassa (2015).

Malmin lentoasema on kiistatta valtakunnallisesti merkittävä niin arkkitehtonisesti kuin rakennusteknisestikin. Sillä on huomattava symbolinen merkitys maamme historiassa. Malmin lentoasema kenttineen lisää alueellaan ajallista ja paikallista monimuotoisuutta, alkuperäisessä käytössään säilynyt kenttä tuo ainutlaatuisen ja elävän lisän Pohjois-Helsinkiin. Lentokenttä on kiitorata-alueineen ja rakennuksineen kulttuurimaisema, jolle on vuosien kuluessa kehittynyt omintakeinen kasvillisuus ja pieneläimistö. Liikenneympäristönä Malmin lentoasemaa voidaan luonnehtia lentokulttuurimaisemaksi, jolla on huomattava käyttöarvo. Lentoasemalla on oikein kehitettynä potentiaalia merkittäväksi matkailukohteeksi. Sen osoittaa kohteen saama laaja kansainvälinen huomio.

Katsomme, että Malmin lentoaseman suojelemiseksi on sovellettava rakennusperintölakia mrl:n sijaan, koska kaikki lain 2§:ssä mainitut soveltamisedellytykset täyttyvät

- kohteella on valtakunnallista merkitystä;
- kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä
- kohteen suojeluun rakennusperintölain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.
- kohteen rakennusten sisätilat tulee arvokkaina säilyttää

Rakennusperintölain 3§:ssä on korostettu suojelua rakennettujen alueiden käytön tai niihin liittyvien tapahtumien takia. Pykälässä 3 todetaan, että lailla voidaan suojella *rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.*

Ympäristöministeriö on päätöksessään 5.4.2019 käsitellyt seikkaperäisesti Rakennusperintölain soveltamisedellytyksiä (sivut 27-29). Allekirjoittaneet pitävät ympäristöministeriön esittämiä näkökulmia erittäin tärkeinä.

Asiantuntijoiden kuuleminen ja huomioon ottaminen

Allekirjoittaneet katsovat, että rakennusperintölain mukaista suojelupäätöstä valmisteltaessa on otettava huomioon, että keskeinen asiantuntijaviranomainen on Museovirasto (laki 4§). Se on lausunnossaan katsonut, että Malmin lentoaseman suojeluun tulee käyttää rakennusperintölakia. Museovirasto on myös puoltanut Malmin lentoaseman kokonaisvaltaista suojelua kiitoratoineen.

Tämä on todettu myös ympäristöministeriön päätöksessä 5.4.2019 ss 29-30.

Suojelun edellytykset ja suojelumääräykset tukemaan Malmin lentoaseman suojelua ja lentotoiminnan jatkumista

Allekirjoittaneet katsovat, että suojelun edellytykset (rakennusperintölaki 8§) täyttyvät Malmin lentoaseman kohdalla

- Malmin lentoasema voidaan **kokonaisuutena** suojella, koska se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävä.
- Malmin lentoasema on säilynyt **harvinaisen alkuperäisenä** käyttöineen. Se on myös ainutlaatuinen, kansainvälisestikin arvioituna harvinainen (8§ 1 mom)
- Malmin lentokulttuurimaisema edustaa oman aikansa liikennehistoriaa, joka pystyy tarjoamaan pienlentotoiminnalle myös nykyaikaiset toimintaedellytykset (**tyypillisuus ja edustavuus** 8§ 2 ja 3 mom);
- Malmin lentoaseman yksi tärkeimmistä arvoista on se, että se on säilynyt **alkuperäisessä käytössä, joka voi jatkua** myös tulevaisuudessa (alkuperäisyys 8§ 4 mom);
- Malmin lentoasema on **todistusvoimainen** esimerkki niin lentotoimintaan kuin muihinkin historiallisiin **tapahtumiin ja ilmiöihin liittyen** (historiallinen todistusvoimaisuus 8§ 5 mom)
- Malmin lentoasemalla on näkyvissä eri aikakausien rakenteita, materiaaleja ja tyylipiirteitä, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja **käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus** 8§ 6 mom).

Ympäristöministeriö on 5.4.2019 tekemässään päätöksessä käsitellyt laajemmin näitä seikkoja (s 30), joihin allekirjoittaneet yhtyvät. Malmin lentoasemalle tulisikin antaa lentotoiminnan jatkuvuutta tukevat suojelumääräykset.

Ympäristöministeriö on käsitellyt suojelumääräyksiä 5.4.2019 tekemänsä päätöksen sivuilla 31 – 32. Allekirjoittaneet viittaavat erityisesti päätöksen sivulle 32, jossa todetaan:

Rakennusperintölain 10 §:n nojalla ei siten ole tarkoitus antaa määräyksiä siitä, mihin käyttötarkoitukseen suojeltavaa kohdetta käytetään. Määräykset voivat kuitenkin välillisesti aiheuttaa jonkin käyttötarkoituksen estymisen tai rajoittumisen. Suojelu voi myös käytännössä edistää kohteen säilymistä sellaisena, että se edelleen soveltuu alkuperäiseen käyttötarkoitukseen, vaikka suojelun päätarkoitus on kohteen

erityispiirteiden säilyttäminen ja vaikka omistajaa ei voida velvoittaa käyttämään kohdetta alkuperäiseen käyttötarkoitukseen.

Toinen asia on se, että alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön jatkuminen on rakennusperintölain 8 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan peruste, joka lisää kohteen kulttuurihistoriallista merkitystä ja voi siten parantaa suojelun edellytyksiä.

Kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä koskevan Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen 9 artikla koskee kulttuuriperinnön kestävää käyttöä.

Tukeakseen kulttuuriperinnön säilymistä yleissopimuksen osapuolet ovat sopineet muun muassa edistävänsä kulttuuriperinnön koskemattomuuden kunnioittamista varmistamalla, että muutospäätöksissä huomioidaan kulttuuriset arvot; määrittävänsä ja edistävänsä kulttuuriperinnön kestävä hoidon periaatteita ja kannustavansa kulttuuriperinnön säilyttämiseen sekä edistävänsä perinteisten materiaalien, tekniikoiden ja taitojen käyttöä sekä niiden nykyaikaisten käyttömuotojen selvittämistä. Puiteyleissopimuksen 6 artiklan mukaan sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä luodaan täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia.

Allekirjoittaneiden näkemyksen mukaan suojelumääräykset tulee laatia siten, että suojeltava ympäristö rakennuksineen ja maisemineen mahdollistaa alkuperäisen lentotoiminnan jatkumisen Malmin lentoasemalla. Suojelumääräykset kohdistetaan siis fyysisiin rakennuksiin ja rakenteisiin sekä maisemaan, mutta niiden tulee turvata kohteen kulttuurihistoriallisen merkityksen säilyminen (rakennusperintölain 10§ 2 mom). Eli, määräykset eivät saa olla sellaisia, jotka estävät lentotoiminnan jatkuvuuden.

Helsingissä 10. toukokuuta 2019

Petteri Kummala pj
DOCOMOMO Suomi Finland ry
secretary@docomomo-fi.com

Kirsi Moisander pj
Europa Nostra Finland
info@europanostra.fi

Sneska Quaedvlieg-Mihailovic, pääsihteeri
Tapani Mustonen, hallituksen jäsen
Europa Nostra (kansainvälinen)
info@europanostra.org

Tiedoksi: Museovirasto, Helsingin kaupunki, Malmin lentoaseman ystävät ry, media